

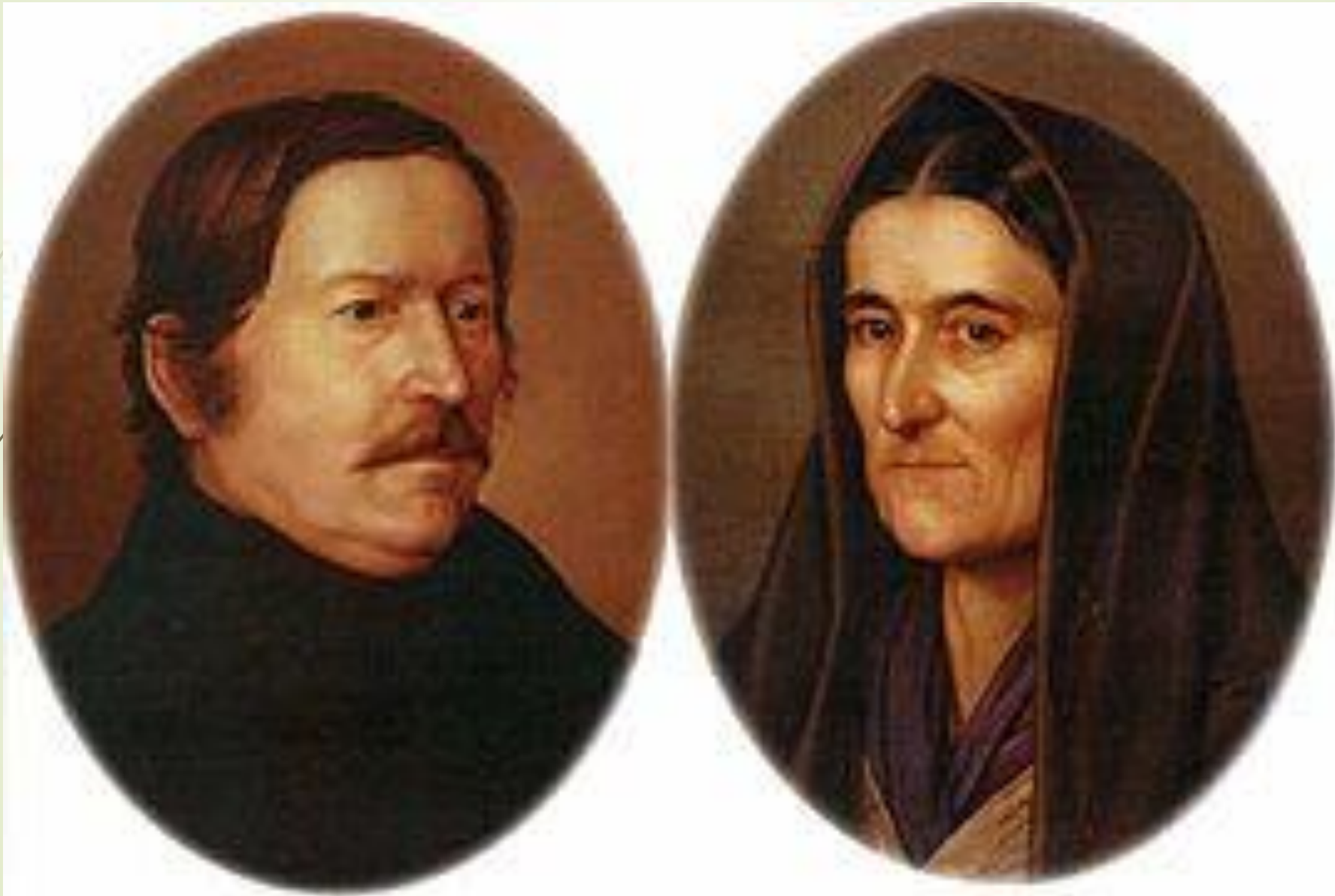

Petőfi Sándor családi lírája

-
- Új témakört jelent irodalmunkban a családi líra.
 - A családi élet intimitása nem volt korábban költői téma.
 - Petőfi legbensőbb családi kapcsolatairól is közvetlen modorban, közügyként beszél.
 - Bírálói költőietlennek minősítették az ilyen témájú verseit, az erőteljes személyesség miatt (is) támadták.

**A költő szülei, Orlai Petrich Soma festménye
Petrovics István és Hrúz Mária**

Forrás:hu.wikipedia.org

PETŐFI CSALÁD

PETROVICS ISTVÁN
1791 - 1840

PETROVICS ISTVÁNNÉ, MARIA PÉTERO
1794 - 1840

PETŐFI SÁNDOR
1823 - 1849

PETŐFI ZOLTÁN
1840 - 1890

PETŐFI SÁNDORRÉ, SZENDREY JÚLIA
1820 - 1849

PETŐFI ISTVÁN
1820 - 1860

PETŐFI ISTVÁNNÉ, ANNA PETŐFI
1820 - 1849

Forrás:
karpataljalap.net

➤ Életrajzi háttér:

➤ Vándorévek:

- Beállt katonának a császári hadseregbe (1839), megbetegedett leszerelték;
- Felcsapott vándorszínésznek .
- Végignyomorgott egy telet Debrecenben; gyalog Pestre ment, felkereste Vörösmarty Mihályt.
- A Nemzeti Kör vállalta verseinek kiadását; segédszerkesztői állást kapott a Pesti Divatlapnál.
- Apja anyagilag tönkrement, elszegényedett.
- Petőfi hazalátogat szüleihez Dunavecsére.

Füstbement terv

- Egész uton - hazafelé -
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?
- Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.
- S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.
- S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
S én csüggttem ajkán... szótlanúl...
Mint a gyümölcs a fán.

(Dunavecse, 1844. április.)

-
- A vers alaphangulatát a hazatérő gyermek érzelmi állapota adja: izgatottság, tervezgetés.
 - Hazafelé – kiemeli a költeményből; fontos szerepe van.
 - Eltervezi, mit fog mondani – fokozás a versben.
 - Az idő érzékelése – amikor nagyon várunk valamit, csak vánszorog (belső idő); újszerű gondolat. futó szekér ↔ álló idő
 - A várakozás feszültsége
 - A vers vége csattanószerű: A találkozáskor a lírai én (a költő!) szó nélkül marad.
 - Három pont – tipográfiaiailag jelzi a nyelvileg kifejezhetetlent.
 - Nyelvi kifejezhetetlenség: A Minek nevezzetek? c. versben is megjelenik; A 20. század irodalmában felerősödik ez a gondolat: pl. Radnóti Miklós: Tétova óda.

➤ Szavak helyett nyelven kívüli kommunikációs eszközök: ölelés, csók.

➤ A vers végén hasonlat:

**„S én csüggtem ajkán... szótlánúl...
Mint a gyümölcs a fán.”**

Több közmondást is felidéz a hasonlat, ezek jelentései belejátszanak az értelmezésbe:

Nem esik messze az alma a fájától.

Gyümölcséről ismerni meg a fát.

Legkésőbb érő gyümölcs a gyermek.

Egy estém otthon

- Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer –
Az isten áldja meg!
- Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta –
Hja, az idő lejár.
- Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;
Még a színészetről is
Sok más egyéb között.
- Szemében „mesterségem”
Most is nagy szálla még;
Előítéletét az
Évek nem szüntették.
- „No csak hitvány egy élet
Az a komédia!”
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.
- „Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenceket.”
- Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.
- Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.

-
- De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.
 - Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.
 - Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürült,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dűlt.
 - De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle – hát az
Írást abban hagyám.

- És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek.
- Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!
- (Dunavecse, 1844. április.)

- **Műfaj: életkép** – az élet egy meghitt, ellesett pillanatát örökíti meg.
- A kor divatos műfaja ez, Jókai és Petőfi folyóiratot is szerkesztett *Életképek* címmel.
- Egyetlen összefüggő eseménysor egyes mozzanatai a versszakok: apa és fia beszélgetnek borozás közben, aztán az egyik aludni tér, a másik írni kezd; majd megjelenik az édesanya.
- Egy-egy sorpár villant fel egy-egy miniatűr életképet (önálló kis képi egységek)

„Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg”

„Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;”

„Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám”

- Ezek a történet kibontása során kiszélesednek → egy versszak egy képi egység

„És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olván jó estenek.”

-
- A vers végéig az édesapa figurája uralja a költeményt: **ironikus, csipkelődő hang**; egymás kölcsönös meg nem értése;
 - No csak hitvány egy élet
Az a komédia!"
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.
 - „Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hány sz bukfenceket.”
 - Én műértő beszédek
Mosolygva hallgatám;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.

-
- A vers beszélője gyöngéd fölénnyel szemléli apját (de marad a csipkelődés – csak bizalmas, szeretetteljes hangulatban lehetséges):
 - De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.
 - Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.
 - Szeretetteljes hangulat: a viszontlátás öröme a borozgatás alapja:
 - Borozgatánk apámmal;
Ivott a **jó öreg**,
S a **kedvemért** ez egyszer –
Az isten áldja meg!

-
- A vers végén jelenik meg az édesanya alakja – gyöngéd szeretet, melegség árad szét a versen, eltűnik az ironikus hang.
 - Egyetlen metafora a vers végén: tükör
 - És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek.
 - Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!
 - Kötetlen, könnyed családi társalgást imitál a vers – a természetességre a szóanyaggal is rásegít: „Hja”, „No csak”
 - A vers **jambikus ritmusú** (időmértékes); + **Rímképlete**: x a x a, félrím (nyugat-európai versmérték)

-
- „Az egész vers olyan, hogy prózában is csak épp így lehetett volna elmondani. Ezért kitűnő. A mondandón a vers nem ruha.” (Illyés Gyula)
 - Illyés Gyula szerint: Forradalmi nagy vers, az új ízlés egyik diadala.

ISTVÁN ÖCSÉMHEZ

➤ Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e ugy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetétek meghitt és vidám,
Mondjátok-e az est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjete,
Csakhogy szükecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! ha ő ugy nem bizik
Az emberekben: jégre nem viszik.
Mert ő becsületes lelkű, igaz;
Azt gondolá, hogy minden ember az.
És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, amit keresett.
Szorgalmas élte verítékinek
Gyümölcseit most más emészti meg.
Mért nem szeret ugy engem istenem?
Hogy volna mód, sorsán enyhítenem.
Agg napjait a fáradástul én
Mily édes-örömet fölmenteném.
Ez fáj nekem csak, nyugodt éltemet

Most egyedül ez keseríti meg.
Tégy érte, amit tenni bír erőd;
Légy jó fiú és gyámolítsad őt.
Vedd vállaidra félig terheit,
S meglásd, öcsém, az isten megsegít.
S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
O Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség:
Ha elszólítná tőlünk őt az ég...
E néhány sorral érd be most, öcsém.
Én a vidámság hangját keresém,
És akaratlan ilyen fekete
Lett gondolatjaimnak menete;
S ha még tovább fonnám e fonalat,
Szivem repedne a nagy kín alatt.
Más levelem majd több lesz és vidám.
Isten megáldjon, édes Pistikám!

Pest, 1844. június

- Költői levél – meghatározott személynek szól, de tartalma közérdekű.
- Szerzője műalkotásnak szánja - verses formában íródik; mindenkihez beszél, általános érvényű mondanivalóval.
- A szülők iránti véghetetlen szeretet példája.

➤ **I. Üdvözlés, előkészítés; - Megszólítás, érdeklődés:** Pistikám!

hogymint vagytok?

gondoltok-e rám?

hogyan van dolgotok?

(fáradás, szűk megélhetés)

➤ **II. Fő rész: a levél tulajdonképpeni tárgya: a kérés vallomás formájában**

a) Atyánk megsegítése: jószívű, becsületes, jégre vitték, tégy érte mindent, isten megsegít

b) Anyánkat: szeresd, tiszteld, imádd!

„a nagy veszteség” képe

➤ III. Búcsúzó formula

A beszélő mentegetőzése: sötét gondok
vidámabb hang ígérete
Isten áldjon!

A vers miniatűr képei

„...verítékinek /Gyümölcseit most más emészti meg.” METAFORA

„... fekete / Lett gondolatjaimnak menete;” METAFORA

„Ha elszólítná tőlünk őt az ég...” EUFEMISZTIKUS KIFEJEZÉS, SZÉPÍTŐ
KÖRÜLÍRÁS

Verselése: rímes-időmértékes; (nyugat-európai); jambikus lejtésű.

-
-
- Egyéb családversek: A jó öreg kocsmáros, A vén zászlótartó, Szülőimhez
 - A családversek üzenete

-
- Felhasznált irodalom:
 - Goda Imre: *Petőfi az iskolában*, Savaria University Press, Szombathely, 2002
 - Illyés Gyula: *Petőfi Sándor*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1974
 - Margócsy István: *Petőfi Sándor*, Újmandátum Könyvkiadó, Budapest, 1998
 - Pethőné Nagy Csilla: *Irodalom 10.*, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Bp., 2013
 - OFI – *Irodalom 10.*, Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016
 - Dr. Mohácsy Károly: *Irodalom II.*, Korona Nova Kiadó, Bp., 1997.
 - <http://blog.verselemzes.hu/jegyzet/petofi-sandor-egy-estem-otthon-elemzes/>
 - <http://blog.verselemzes.hu/jegyzet/petofi-fustbement-terv-elemzes/>
 - Összeállította: Radócki-Dukai Virág